

Bůh a čas

Augustin vymyslel krásný argument: čas náleží ke stvoření. Tak jako byl stvořen svět, byl zároveň se světem stvořen i čas. Ale je třeba udělat další krok: co bylo předtím, než byl stvořen čas? Byla to věčnost? A kdo stvořil věčnost, také Bůh? Má další otázka zní: co je velkolepější, stvořit čas – anebo stvořit věčnost? Proč bylo nutno nejdříve stvořit věčnost, a až potom čas? Tj. přejít od velkolepějšího (dokonalejšího) k méně dokonalému? Pokud by někdo chtěl tvrdit, že věčnost nebylo zapotřebí stvořit, protože náleží k Bohu, a Boha také nemusel nikdo stvořit, musím se otázat: odkud víme nebo z čeho vyplývá, že k Bohu nenáleží také čas, a to stejně jako věčnost? Proč by měla být věčnost jako božský atribut samozřejmější než časovost? Proč by měl být čas a časovost něčím méně významným, méně znamenitým, méně skvělým než věčnost? Odkud vlastně pochází to vysoké hodnocení věčnosti, neměnnosti, strnulé trvalosti? Ostatně: jak by byl možný nějaký živý „bůh“ (nebo „Bůh“) bez času, mimo čas? A mrtvý „bůh“ je přece modla. Ještě by bylo možné pojetí, které by chápalo „boha“ jako mimočasového, které by však počítalo s tím, že vstupuje do času. Ale pak by ten čas musel být něčím svébytným, na „bohu“ původně a „bytostně“ nezávislým (závislé by bylo jen „dění“, které by „bůh“ nějak uváděl do pohybu nebo by ten pohyb (také původně a bytostně svébytný a nezávislý) utvářel, formoval. To by ovšem předpokládalo, že „bůh“ by musel nějak „předcházet“ čas, i sám počátek, původ času, ovšem nikoli v časovém smyslu. Tradičně se takovéto „předcházení“ v mimočasové smyslu chápalo vlastně „prostorově“, totiž jako nějaké „nad“ (mínilo se tím ovšem něco hodnotově superiorního, ale je charakteristické, že slova, jimiž se to vyjadřovalo, byla odvozena z myšlení „prostoru“, asi v souvislosti s dvojinou země-nebe). Bylo by možno si představit (pomyslit) nějakou podobu samostatnosti, svébytnosti času vedle samostatnosti a svébytnosti nějakého „boha“? Bylo by možno si pomyslit, že proměnlivost je čímsi tak základním, že je nepřevoditelná na cokoli a neodvoditelná z čehokoli mimo ni? Můžeme skutečně pracovat s myšlenkou, že ani „nic“ není neměnné, takže se musí měnit v „něco“? A toto „něco“ by bylo možno chápat jako „něco stvořeného“, ale jen s tou podmínkou, že už by s tím byla spojena časovost toho „stvořeného“?

(Písek, 070310-1.)